

plau escoltar-me, amic empordanès, et contaré --- Asentem-nos damunt d'aquell marge, part dellà dels tamarius, on estarem a recés --- Guaita els *tords* que passen devers Palol, venint de Llers, gormands d'olives; aviat el desembre espolsarà els fruits --- i els tords hauran fuits», Coromines (*Les Gràcies de l'Emp.*, porxo, O. C., 929b8). En canvi és un moixó escàs i fins rar en el vessant N. i NE. dels Pirineus: l'ALGc només troba *túr(t)* en el baix Bearn, Landes i Gironda («grive de moindre taille» IV, 1422); a la Vall d'Aran en vaig trobar notícia, només de *túrda* 'merla' (centre de la vall, i un *turdu* 'estornell' a Bossost amb accentuació vacil·lant), 1920-25.

DERIV.: *Torda*; forma analògica *tórta*: a la costa E. de Formentera hi ha una font on van a abeurar-s'hi *sas tórtas* (1963: pots ser incloent-hi també els mascles). *Torlla*, supra.

Tordança o *tordenxa* valenciana. El *Vocabulari* classificat de MGadea (p. 72) els dóna tots dos com a 'tord gran', cast. *tordella*, em diu J. G. M. Jo he anotat una *tordáñca* a Carcaixent (1962) i Giner a Guadassuar (1935), *tordéñçes* com a nom de les grives a Petrer, i és la forma que Giner coneixia d'Elx. A Bosca (GGRV, vol. gral., p. 529) donava *tordanxes* com a nom amb què els caçadors designen tots els ocells del gènere 'Turdus', altres que el *tord* pròpiament dit, o sigui el *Turdus iliacus*.

El mot té tot l'aire d'un mossarabisme, tant al País Valencià com en castellà, on també es registra *tordancha*, però hi ha d'altra banda *tordencha*, que es documenta primerament en dos andalusos: «*tordencha*: tordela» Nebrixa, i «*tordencha*: ave conocida: *tordilla*», *Palc.* (1505): és singular que tots dos donin com a castellana la forma d'aspecte mossàrab i com a trad. aràbiga o llatina la d'aspecte castellà: si no hi va haver inversió de termes, de tota manera és legítim deduir que *tordencha* era forma del cast. d'Andalusia, i per tant, de versèmbant herència mossàrab. El sufix és el mateix del cast. *cardencha*, - *dincha*, - *doncha*, i val. *cardanxa*, - *dinx*, mall. *gardanxa* menes de card, del qual he tractat extensament en el vol. II, 570b i DECH I, 866a, quedant en dubte entre una explicació fonètica de tipus castellà, a base de *CARDUNCULUS, i una de tipus mossàrab a base de *CARDUNCCELLUS. La repetició del cas en *tordanxa/-enxa*, i en tots dos casos en àrees meridionals, d'aquest substrat, reforça la probabilitat mossàrab; sigui a base d'una terminació tal, o d'una altra a precisar. *Tordenxot*.

Atordir i *estordir*. El tord és un ocell una mica barroer, que abunda, i es deixa caçar sense gran dificultat: sobretot quan s'ha associat d'olives o de raïm, circumstàncies en què es creu que perd el cap: d'on les frases tenir cap de tord o d'estornell corrents en diverses llengües germanes, i l'it. *tordo* 'home inexperimentat': d'aquí la derivació del verb *atordir* o *estordir*, cast. *aturdir*, fr. *étourdir* etc.; també és voraç de figues (cf. el nom ll. *fic-ed-ula*), que li deuen produir el mateix efecte.

Vegeu altres dades i paral·lels en Carolina Michaëlis, *Miscellanea Caix-Canello*, 1875, 1157-1158; Sainéan,

Sources Indigènes de l'Étymologie Fr., I, 88; Bloch, s. v. *étourdir*; i cf. Schuchardt, *Roman. Étym.* II, 62-63 (descartem, però, com a fonèticament impossible, innecessari, i inversemblant en tots sentits, un *EX-TURBIDIRE, suposat per aquest, que hi hauria ajudat): del mateix origen podria encara venir un port. *estúrdia* «palavra chula que se diz de moços extravagantes e sem siso» (a. 1712, Bluteau), d'on després l'adj. *estúrdio* i un verb *esurdir* (Nobiling, ASNSL cxxvi, 178; però el port. *atordoar*, parent del cast. *atolondrar*, no hi té relació).

En català trobem *estordir*: «Curial --- del cavall lo derrocà, e sí fonc la caiguda tan gran, que Henrich s'estordí, en tant, que no movent peu ne mà, tothom se cuydava que fos mort», *Curial* (NCL I, 65). El mot no fou recollit per Busa-N., OPou ni DTo. S. XVII; fins a Lacav.: «*atordit* o *atontit*: stupefactus, attonitus --- *vós eser atordit*: obstupesces ---»; «*atordir a algú*: alquem stupefacere ---; *atordirse*: obstupescere; *atordiment*: stupor, stupiditas», d'on passà al DTo. de 1757, Belv. i Lab. En canvi Lacav. porta *estordit*, *estordiment* i *estordidament*, amb remissió a *llest*, i aquest article «*llest*, escarrabillat, *estordit*: alacer, -re», «*llestament* --- *estordidament*» i «*llestitut*: *estordiment*, escarrabillament: alacritas», i també en això el segueixen DTo. 1757, Belv. i Lab., aquest grafiant-ho alhora *estordit* i *estardit* amb definició anàloga.

De fet és la distinció que veiem practicada p'el E. de Maldà: «campanilles --- per fer anar més *estordides* les mulettes noves» 'eixerit, espavilat' (és text en FRESSA), *Coll. B. V.*, 55; en canvi *atordir* 'sorprenre, resultar xocant': «nos ha *atordit*, cert, lo parlar tan resolt d'Angeleta sobre del destorb de son casori per part del promés --- i per tant son casament, esbullat», *Coll. B. V.*, 107.22. Coromines va usar-ne només en el sentit ben conegut, però vacil·là entre *atordit* i *estordit*: així ho porta l'autògraf però ja *atordit* a la primera ed., crec per correcció d'ell damunt les proves: «ORIANA (*desconfiada*): La música i l'amor us tenen *estordit*, cavaller Rotlan. ROTLAN: Sobretot l'amor, adorable Oriana. COMTE FLORIS: No gategem, cavaller: al gra» (*L'Amor Traïdor*, IV, p. 80).

I només d'*atordir* conec sufragis populars: «Me lligan / trist de mi, tot *aturdit*» en el romanç bandoleresc del S. XVII, *Francisco* (MilàF, *Romllo.*, 115.5); men. «*aturdit*: admirat extremadament, extranyat i obsessionat», AFerrer Ginart (*Rond. Men.*, 213). El DOrt. els registrà tots dos, i el DFa. també, només amb una lleugera distinció de matis, que sembla inspirar-se en el passatge del *Curial*: «*estordir* tr.: deixar sense esma, mig estabornit, un cop fort, una batzegada forta etc.»; «*atordir*: fer perdre la serenitat, la presència d'esperit, el cap; pertorbar els sentits per efecte d'un cop, d'un soroll extraordinari» i *estordit* «que fa les coses sense reflexió».

De *estordir* sembla ser alteració per contaminació de *adormir* el mall. *estormear* 'estabornir' usat sovint per AMAlcover (BDLC XII, 86); «los --- Sants --- m'han --- guardat de tants i tants de mals com m'haurien pogut aglapir, *estormeyar*, atzufar, esbenar i esveir